

Waarom het 'nee' van de Italianen goed kan zijn voor Europa

Eric Smit

Nu de Italiaanse premier Matteo Renzi is afgetreden na het referendum over wijziging van de Italiaanse grondwet, dreigt een nieuw referendum over de Italiaanse deelname aan de euro. Volgens Eric Smit is het de hoogste tijd dat Brussel de fundamenten vernieuwt waarop de eenheidsmunt is gebouwd. De mogelijkheden daarvoor zijn er.

Zelfoverschatting kan levensgevaarlijk zijn. Vraag dat maar aan de voormalige Britse premier David Cameron. De Italiaanse premier — herstel ex-premier — Matteo Renzi weet het nu ook. Zondagavond werd duidelijk dat hij een nationaal referendum had verloren dat de Italiaanse grondwet op enkele punten moest wijzigen. Het referendum was niet van enorm politiek belang voor Renzi, maar toch gaf hij van tevoren aan dat hij bij een nee-stem zou aftreden. Die gok pakte dus helemaal verkeerd uit; de premier heeft zijn ontslag inmiddels aangeboden.

Nieuw referendum?

De zelfoverschatting van Renzi kan zeer grote gevolgen hebben voor Europa. Er zullen verkiezingen worden gehouden en de vroegere komiek Beppe Grillo van de Vijfsterrenbeweging maakt een grote kans om die te winnen. Grillo is zeer kritisch over de euro; hij wil er een referendum over houden, mocht hij aan de macht komen. Als hij dat referendum wél weet te winnen, iets dat gezien de stemming in Italië niet onwaarschijnlijk is, zal Italië uit de euro stappen.

De grote belofte dat de euro de economieën van Europa bij elkaar zou brengen, is niet ingelost

De eenheidsmunt heeft het land de afgelopen jaren grote schade berokkend. De grote belofte dat de euro de economieën van Europa bij elkaar zou brengen, is niet ingelost. Er is zelfs het tegenovergestelde gebeurd: de economie van landen als Griekenland en Italië werd door de munt verzwakt. Het valt dus te begrijpen dat mensen in de laars van Europa liever weer uit de monetaire unie stappen. Natuurlijk speelt ook hier de wens tot herstel van nationale autonomie een grote rol.

Economisch armageddon

Mocht Italië terug keren naar de lire, dan zullen de Italiaanse schulden op de balansen van Europese (en dan met name Duitse en Franse) banken verdampen. Dit brengt het risico met zich mee dat deze banken omvallen, wat de genadeklap zou zijn voor het financiële systeem. Dit economische armageddon is bepaald geen aangenaam vooruitzicht. Onlangs wees de Amerikaanse Nobelprijswinnaar Joseph Stiglitz al op de

noodzaak van veranderingen én de mogelijkheden om die aan te brengen. We mochten beroemde econoom onlangs in Amsterdam [interviewen](#) over zijn boek *De euro. Hoe de gemeenschappelijke munt de toekomst van Europa bedreigt*.

‘De euro als munt kan alleen gered worden als de structuur van de muntunie hervormd wordt. Dat wil zeggen: zorgen voor monetaire flexibiliteit binnen de eurozone. Als dat niet gebeurt, vormt de euro een bedreiging van de toekomst van Europa,’ zei Stiglitz toen. Om daaraan toe te voegen: ‘Echter, de bereidheid om die hervorming door te voeren is een politieke kwestie.’ Deze woorden kunnen al veel langer worden opgetekend uit de mond van de Nederlander André ten Dam, die een zeer elegante oplossing bedacht voor het monetaire probleem dat Europa sinds 2010 in gijzeling houdt: [The Matheo Solution](#), ofwel TMS. Op FTM besteedden we de afgelopen jaren regelmatig aandacht aan TMS.

Geen inhoudelijke discussie

Het aanbrengen van fundamentele veranderingen in de wijze waarop onze Europese munt is geconstrueerd, is inderdaad een zaak van politieke besluitvorming die veel te lang op zich laat wachten. Een inhoudelijke discussie over dit onderwerp wordt in Brussel zelfs amper gevoerd. Ook in Nederland is er geen politieke partij die serieus naar de oplossing van Ten Dam heeft gekeken. De marsroute is voorwaarts gericht en houdt vooral in dat de Europese Unie verder moet integreren om uiteenvallen te voorkomen.

De nederlaag van Renzi kan daar mogelijk verandering in brengen. Wellicht zet het vooruitzicht van een Italiaanse exit de beleidsmakers in Brussel en in de Europese hoofdsteden er nu eindelijk eens toe aan om de structuren van Europese munt ingrijpend te veranderen, waardoor het uiteenvallen van de Europese Unie kan worden voorkomen. Het mooie is dat die mogelijkheden dus bestaan.

